

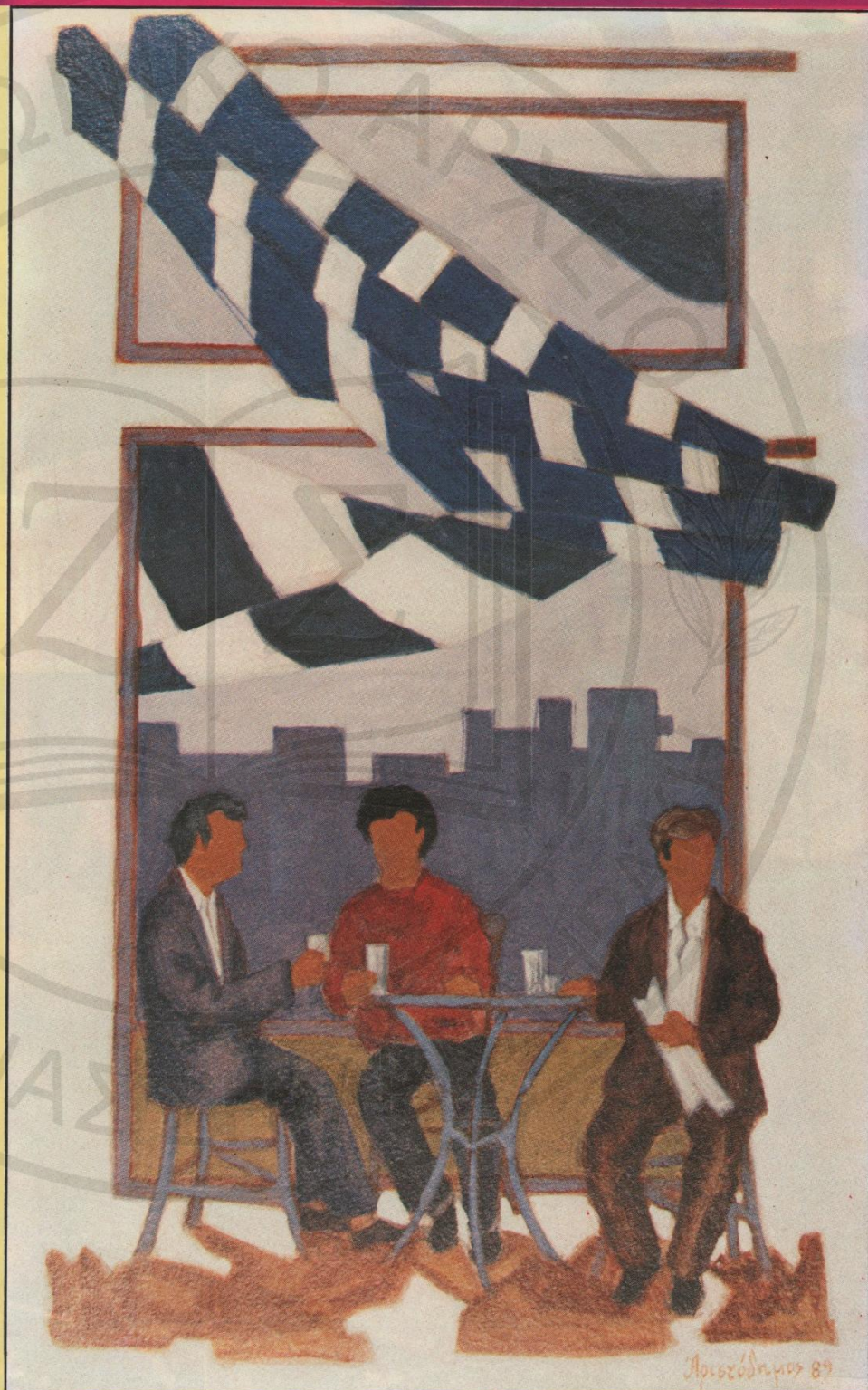
Πλ. Καρύτση 5,
105 61 ΑΘΗΝΑ
Τηλέφωνο: 3233587

ΚΡΙΝΤΗ

ΣΤΙΣ 4 ΓΩΝΙΕΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

ΠΑΓΚΡΗΤΙΟ ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Έκθεση
Αρ. Παπαδάκη
στο Ηράκλειο

ΕΤΟΣ 17ο (Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ)
ΙΟΥΝΙΟΣ 1990
ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 184
ΔΡΑΧΜΕΣ 250

Ο ΟΦΗ «δόξασε»
το ποδόσφαιρο στον
τελικό του κυπέλλου

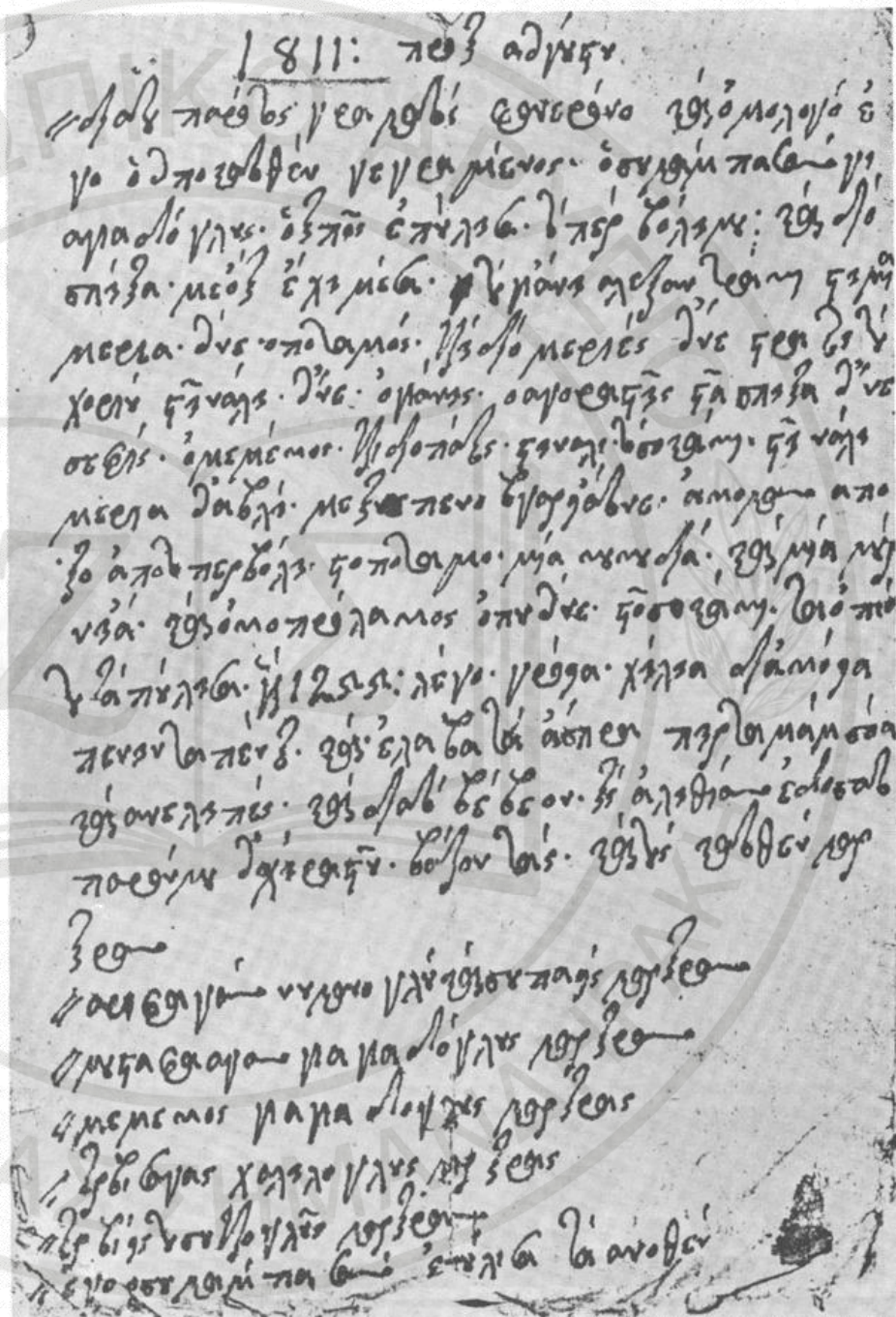
Τα ιδιωτικά συμφωνητικά που συντάσσονταν μετά από συνομολογία πωλητή και αγοραστή και γραφόταν συνήθως από ιερωμένους ή από τα πιο μορφωμένα και αναγνωρισμένα μέλη της κοινωνίας, κατά την διάρκεια της τουρκικής κατοχής στην Κρήτη, κατέχουν σήμερα σημαίνουσα θέση ανάμεσα στα άλλα αρχειακά κείμενα και φυλάσσονται ως πολύτιμα έγγραφα που αποδίδουν σπουδαία και διάφορα ιστορικά στοιχεία.

Δύο τέτοια έγγραφα, που παρουσιάζονται παρακάτω με χρονολογική σειρά, απόκεινται στο αρχείο Εμμ. Παπαγιαννάκη (ιστ. συλλογή 39) του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης. Δίδεται η ταυτότητα του εγγράφου, περίληψη του περιεχομένου και το ίδιο το έγγραφο, ενώ στο τέλος ακολουθούν το γλωσσάρι και σχετικά σχόλια. Θεωρήθηκε σκόπιμο αφ' ενός μεν να δοθούν τα ίδια τα έγγραφα ως πιστά αντίγραφα των πρωτοτύπων για να έχει ο αναγνώστης ίδια αντίληψη αλλά και να παρατεθούν κείμενα μεταγραμμένα μόνο με μια πολύ ελαφρή διαφοροποίηση (έχουν δηλαδή χωρισθεί οι ενωμένες λέξεις) για να κατανοηθούν ευκολότερα. Και στα δυο έγγραφα δεν έχουν διορθωθεί οι ανορθογραφίες και δεν έχει αποκατασταθεί ο τονισμός, παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε τον αναγνώστη. Κι αυτό γιατί, κατά γενικό κανόνα, τα ιστορικά έγγραφα πρέπει να παρουσιάζονται ως έχουν, επομένως είναι απαράδεκτη κάθε επέμβαση που αλλοιώνει τη μορφή τους. Οι κάθετοι καθορίζουν το τέλος του χαρτιού και την αλλαγή γραμμής.

Ταυτότητα του 1ου εγγράφου

Δίφυλλο, διαστ. 0,10×0,15 ξεδιπλωμένο σε μονόφυλλο (0,20×0,15). Χειρόγραφο, μέτρια κατάσταση, κατεστραμμένο στο κάτω μέρος, ελλείπουν τμήματα άγραφου χάρτου. Γραμμένο σε όλο το πλάτος της σελίδας με ελαφρό περιθώριο στα αριστερά. Πολλές συντομογραφίες λέξεων

Δυο ιδιωτικά συμφωνητικά στην Κρήτη του 19ου αιώνα

Το 1ο έγγραφο

Γράφει
η ΖΑΧΑΡΕΝΙΑ
ΣΗΜΑΝΔΗΡΑΚΗ
Προϊσταμένη
Ιστορικού
Αρχείου Κρήτης

και γραμμάτων π.χ. στ, σα, τι, ου κλπ.

Στίγμα στο κάτω δεξιό άκρο κατέχει θέση σφραγίδας.

Περίληψη

Ο Σουράμ πασάς Γιαγιαδόγλους επούλησε το περιβόλι του και δύο σπίτια στον Γιάννη Αλεξανδράκη αντί ποσού 1255 γροσίων. Αναφέρονται τα σύνορα των πωληθέντων και η διαβεβαίωση ότι το τίμημα καταβλήθηκε στον πωλητή.

1811: πρώτη Αυγούστου
δια του γραματός φανερόνο και όμολογό έ/γο ό υποκατοθέν γεγραμένος ό σουμάμ πασάς γι/αγιαδόγλους ότι πώς έπούλησα το πέρβόλη μου: και διό/σπήτια με ότι έχη μέσα του γιάνη αλεξαντράκη στη μια/μερεα ύνε ο ποταμός τζή διό μεριές ύνε στρατα τού /χοριού στήν άλη ύνε ό γιάνης ο αγοραστής στα σπητια ύνε/σεφίς ό μεμέκος τζιδιοπάτις στην αλι τό σοκάκι στήν άλη/μερια υ άβλή με τι πενοβγαροσιά τονε άκομης απο/ξο άπο το περβόλη στο ποταμο μία κουκουδιά και μία μούρ/νηά και ό κοπρόλακος όπου ύνε στο σοκάκι. Τα όπιά/του τα πούλησα γρ 1255: λέγο γρόσια χήληα διάκόσια/πενήντα πέντε. καί έλαβα τά άσπρα πηρταμάμ σόα/και ανεληπές καί δια τό βέθεον τίς αληθίας έδοσα το/παρόν μου ύς χήρασ τού βάζοντάς καί τούς κατοθέν μαρ/τιρας

αρίφ αγάς νουμανογλού και σουπασίς μαρτιρας
μουσταφα αγας γιαγιαδόγλους μαρτιρας
μεμεκος γιαγιαδογλους μαρτιρας
τερβισ αγας χαληλογλους μαρτιρας
τερβίσις τουσουτζογλους μαρτιρας
εγο σουμάμ πασάς έπούλισα τά ανοθέν

Ταυτότητα του 2ου εγγράφου

Δίφυλλο διαστ. 0,18×0,12, ξεδιπλωμένο σε μονόφυλλο (0,18×0,24). Χει-

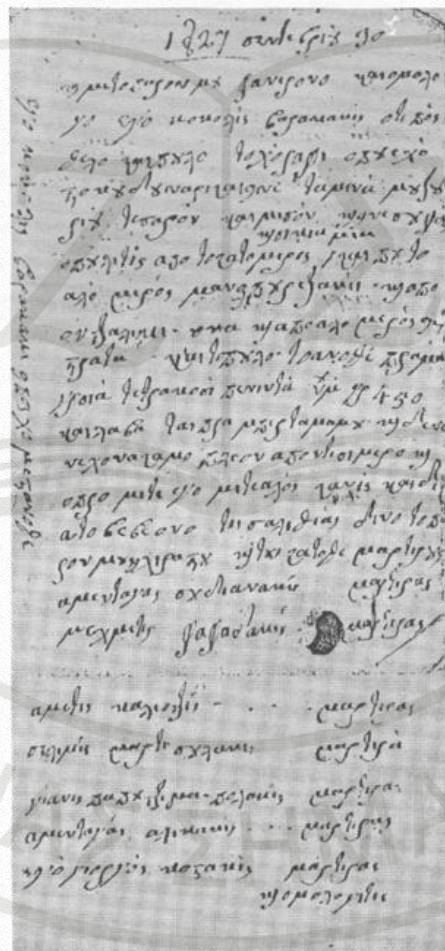
ρόγραφο, μέτρια κατάσταση, γραμμένο σε όλο το πλάτος της σελίδας με περιθώριο στα αριστερά, όπου υπάρχει φράση γραμμένη κάθετα προς το κυρίως κείμενο. Πολλές συντομογραφίες λέξεων και γραμμάτων π.χ. ει, και, ου, στ, νουμερο, εις, κλπ.

Στο δεξιό κάτω άκρο, στίγμα κατέχει θέση σφραγίδας.

Η δεύτερη όψη της σελίδας γραμμένη κατά το 1/3 περίπου.

Περίληψη

Ο Κακόλης Βαρακάκης πουλάει το χωράφι του αντί ποσού 450 γροσίων. Δίδεται ο υπολογισμός της αξίας του χωραφιού, τα σύνορά του και η διαβεβαίωση ότι το τίμημα καταβλήθηκε στον δικαιούχο.

Το 2ο έγγραφο

1827 σεντεβριού 30
με το παρον φανερόνο και όμολο/γο εγό κοκολίς βαρακακίς οτι πός/θέλο και πουλό το χόραφι οπου εχό/στο κουδουνარი και εινε ταμινά μουζου/ρίου τεσαρόν και μισόν και εινε

σουφής/ο πουλιτίς απο το κατο μέρος (στο ενδιάμεσον των δύο γραμμών: και σικια μια) και που το/αλό μερός μανολ(η)ς πουρεζακίς και από/ον τζαλικι (;) και απο αλο μερός εινε/στρατα και το πουλο το ανοθέ πράμα/γροσιά τετρακοσιπενιντά (νούμερο) γρ. 450/και λαβα τ ασπρα μπιρταμαμου και δενε/νεχο να καμο πλεον απο ντι σημερο και/οπρο μιτε εγο μιτε αλός κανίσκαι δι/α το βεθεονο τισ αλιθιάς δινο το πα/ρον μου εις χιρασ του και τους κατοθε μαρτιρους.

αμεντ αγας σουδιανακίς μαρτιρας
μεχμετις φαφαδακίς μάρτιρας
(Στο περιθώριο, κάθετα:) εγο κοκολίς βαρακακι ειποσχομε στ ανοθε
(Στη δεύτερη όψη του φύλλου:)

αμετις καλιοτζίς μαρτιρας
σελιμίς σουλακίς μαρτιρά
γιανίς παπουτζιμα-πολακίς μαρτιρας
αμεντ αγάς αλικακίς μαρτιρας
εγό γιοργός κοστακίς μαρτιρας
και όμολογιτις

Γλωσσάρι

άσπρα = Μικρά αργυρά νομίσματα (3 άσπρα = 1 παράς, 40 παράδες = 1 γρόσι). Εδώ = χρήματα

γρόσι = τουρκικό νόμισμα από καθαρό ασήμι

κουδουνάρι = τοπωνύμιο

κουκουδιά = προφανώς δένδρο, αγνώ τι είδους

μεμέκος = κύριο όνομα

μουζούρι = μέτρο μετρήσεως θάρους δημητριακών και άλλων καρπών.

μπιρταμαμου και πηρταμάμ = επακριβώς

οντζαλίκι (;) = πιθανώς σταλίκι (οροθέσιο)

(μ)πενοβγαροσιά = δίοδος (κατά λέξη = είσοδος και έξοδος)

σεφής ή σουφής = όμορος, γείτονας

σοκάκι = μικρός δρόμος

στράτα = δρόμος

σώα και ανεληπές = ολόκληρο το ποσόν

ταμινά = αξία (;) (πιθανώς από το περσ. TUMIN = νόμισμα αξίας περίπου μισής Οθω-

Σχόλια

Τα δύο συμφωνητικά που είναι γραμμένα σε τύπο που ακολουθείται συνήθως στα δικαιοπρακτικά έγγραφα, είναι προφανώς αντίγραφα (κόπιες) από τα πρωτότυπα που θα φυλάσσονταν στο αρμόδιο γραφείο του Ιεροδικαστή ή άτυπου συμβολαιογράφου. Ένδειξη γι αυτό είναι τα ονόματα των μαρτύρων που είναι γραμμένα με τον ίδιο γραφικό χαρακτήρα του κειμένου. Οπωσδήποτε τα δύο έγγραφα είναι γραμμένα από διαφορετικό άτομο, αφού διαφέρουν αρκετά στον τύπο γραψίματος και στον γραφικό χαρακτήρα. Συντομογραφίες και συντμήσεις απαντώνται αρκετά και στα δύο έγγραφα, πράγμα πολύ συνηθισμένο σε τέτοια έγγραφα. Στο πρώτο έγγραφο πωλητής και μάρτυρες είναι σαφώς Οθωμανοί και ο αγοραστής Έλληνας. Στο δεύτερο – που γράφεται 16 χρόνια αργότερα – ο πωλητής είναι Έλληνας όπως και δύο από τους μάρτυρες. Σ' αυτό όμως το δεύτερο έγγραφο υπάρχει η ιδιομορφία ότι δεν αναφέρεται καθαρά ποιος είναι ο αγοραστής και μόνο υποθέσεις μπορεί να κάνει κανείς διαβάζοντας το κείμενο.

Γεγονός είναι ότι και τα δύο έγγραφα είναι γραμμένα με τον τυπικό τρόπο που γράφονταν τα ιδιωτικά συμφωνητικά χωρίς όμως να απαντώνται πολλές από τις συνήθεις εκφράσεις των δικαιοπρακτικών εγγράφων, που είχαν διατηρηθεί στην σύνταξη παρόμοιων τίτλων ιδιοκτησίας, από τους Βυζαντινούς χρόνους και εξής. Είναι όμως ενδιαφέρον το να διακρίνει κανείς τις ελαφρές διαφορές μεταξύ των δύο εγγράφων, αφού το ένα γράφτηκε στα χρόνια προ της Επανάστασης του 1821 και το άλλο μετά.

Το διαδικαστικό σύστημα δεν είχε αλλάξει και προφανώς ακολουθείτο η ίδια διαδικασία προκειμένου για τα ιδιωτικά συμφωνητικά. Συντάσσονταν δηλαδή από έντιμα, μορφωμένα και κοινωνικά αποδεκτά άτομα και επί παρουσία αξιοπίστων μαρτύρων. Ανάλογα με την περιοχή είτε διατηρούνταν από τον γραφέα, ο οποίος και

έδινε αντίγραφα στους συμβαλλόμενους, είτε τα επικύρωνε ο αρμόδιος Ιεροδικαστής με σχετική πράξη. Τα έγγραφα είχαν κύρος και λαμβανόταν υπ' όψιν από τις αρχές όταν προέκυ-

πταν θέματα ιδιοκτησίας, κληρονομίας ή χρεών.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως τα δύο έγγραφα θα πρέπει να είναι αντίγραφα, αυτό όμως καθόλου δεν μειώνει την αξία τους ως αρχαιολογικά κείμενα. Γιατί ακόμη κι αν δεν αναφέρονται σ' αυτά ηρωϊκές πράξεις και συμβάντα των Επанаστάσεων, μπορούν να μας δώσουν πολλές χρήσιμες πληροφορίες (έστω και με λίγη δυσκολία στην ανάγνωση...) για την καθημερινή ζωή, τις συναλλαγές, τον τρόπο σκέψης και πράξης των απλών ανθρώπων που έζησαν στην Κρήτη μας.